

Cours de tibétain - sūtra de la pousse de riz - leçon 58

Le 27 mars 2025

Suite de la partie consacrée à la production interdépendante intérieure qui dépend de causes.

1. Exercice de lecture

འོན་གྲང་མ་རིག་པ་ཡོད་པ་ལས་འདུ་བྱེད་རྣམས་མངོན་པར་འགྲུབ་
 ཅིང་འབྱུང་བར་འགྲུར་བ་ནས་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་ལས་ཀླ་ཤིའི་
 བར་དུ་མངོན་པར་འགྲུབ་ཅིང་འབྱུང་བར་འགྲུར་ཏེ། དེ་ལྟར་ན་ནང་གི་
 རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་རྒྱ་དང་འབྲེལ་པར་བལྟའོ། །

Repère des particules

[འོན་གྲང་-མ་རིག་པ་-ཡོད་པ་+ལས་] [འདུ་བྱེད་རྣམས་] [མངོན་པ་+ར་+འགྲུབ་
 +ཅིང་] [འབྱུང་བ་+ར་+འགྲུར་བ་+ནས་] [དེ་བཞིན་དུ་] [སྐྱེ་བ་-ཡོད་པ་+ལས་]
 [ཀླ་ཤི་+འི་+བར་དུ་] [མངོན་པར་-འགྲུབ་+ཅིང་] [འབྱུང་བར་-འགྲུར་+ཏེ།] [དེ་
 ལྟར་ན་] [ནང་+གི་+རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་] [རྒྱ་+དང་+འབྲེལ་པ་+ར་
 +བལྟ་+འོ་] |

2. Vocabulaire

འོན་ཀྱང་	cependant
མ་རིག་པ་	ignorance
ཡོད་པ་	existence
ལས་	de, à partir de
འདུ་བྱེད་	formations
རྣམས་	pluriel
མངོན་པར་	manifestement
འགྲུབ་	s'accomplir, se former
ཅིང་	et
འབྱུང་བར་	apparaître
འགྱུར་བ་	devenir
ནས་	depuis
དེ་བཞིན་དུ་	de même
སྐྱེ་བ་	naissance
ཆ་ཤི་	vieillesse et mort
འི་	de (génitif)
བར་དུ་	jusqu'à
ཏི་	particule de liaison
དེ་ལྟར་ན་	ainsi
ནང་	interne
གི་	de (génitif)

རྟེན་ཅིང་	dépendre et
འབྲེལ་པར་	être lié, connecté
འབྱུང་བ་	origine, apparition
རྩ་	cause
དང་	et
བཟླ་	considérer, regarder
ཨ་	particule finale

3. Traduction littérale et analyse grammaticale

Analyse et traduction phrase par phrase

Première phrase

འོན་ཀྱང་མ་རིག་པ་ཡོད་པ་ལས་འདྲ་བྱེད་རྣམས་མངོན་པར་འགྲུབ་ཅིང་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་

- འོན་ཀྱང་ : conjonction adversative signifiant "cependant", "toutefois", introduisant une restriction ou un contraste par rapport à ce qui précède.
- མ་རིག་པ་ : nom composé signifiant "ignorance" (avidyā en sanskrit). Formé avec le préfixe négatif མ་ et la racine རིག་པ་ "connaissance, conscience".
- ཡོད་པ་ : verbe d'existence à la forme nominalisée signifiant "existence, le fait d'exister".
- ལས་ : particule ablative indiquant l'origine, la cause ou la source, traduisible par "de", "à partir de", "en raison de".
- འདྲ་བྱེད་ : nom signifiant "formations" ou "facteurs de composition" (saṃskāra en sanskrit).
- རྣམས་ : suffixe pluriel s'appliquant au terme འདྲ་བྱེད་.
- མངོན་པར་ : adverbe signifiant "manifestement", "visiblement", "clairement".
- འགྲུབ་ : verbe signifiant "s'accomplir", "se former", "se réaliser".
- ཅིང་ : conjonction de coordination reliant deux verbes, équivalent à "et".
- འབྱུང་བར་ : verbe འབྱུང་བ་ "surgir", "apparaître" avec la particule terminative བར་ indiquant une finalité ou un but.
- འགྱུར་བ་ : verbe signifiant "devenir", "se transformer", à la forme nominalisée.

Deuxième phrase

ནས་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་ལས་སྐྱིེ་ལོ་བར་དུ་མངོན་པར་འགྲུབ་ཅིང་འབྱུང་བར་འགྱུར་ཏེ།

- ནས་ : particule continuative indiquant une extension temporelle ou spatiale, "depuis", "à partir de".
- དེ་བཞིན་དུ་ : expression adverbiale signifiant "de même", "pareillement".
- སྐྱེ་བ་ : nom signifiant "naissance" (jāti en sanskrit).
- ཡོད་པ་ : verbe d'existence à la forme nominalisée signifiant "existence, le fait d'exister".
- ལས་ : particule ablative, comme précédemment.
- སྐྱིེ་ : terme composé signifiant "vieillesse et mort" (jarāmaraṇa en sanskrit).
- ལོ་ : particule génitive reliant སྐྱིེ་ au terme suivant.
- བར་དུ་ : expression adverbiale signifiant "jusqu'à", "entre".

- མངོན་པར་འགྲུབ་ཅིང་འབྱུང་བར་ : même construction verbale complexe que dans la phrase précédente.
- འགྱུར་ : verbe "devenir", "se transformer".
- ཉི་ : particule de liaison introduisant une explication ou une conclusion.

Troisième phrase

དེ་ལྟར་ན་ནང་གི་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་རྒྱ་དང་འབྲེལ་པར་བལྟོལ། །

- དེ་ལྟར་ན་ : expression adverbiale signifiant "ainsi", "de cette façon", "par conséquent".
- རང་ : adjectif signifiant "interne", "intérieur".
- གི་ : particule génitive reliant རང་ au terme suivant.
- རྟེན་ཅིང་ : verbe "dépendre" avec la conjonction ཅིང་ "et".
- འབྲེལ་པར་ : verbe "être lié", "être connecté" avec la terminaison པར་.
- འབྱུང་བ་ : verbe "apparaître", "surgir", "origine" à la forme nominalisée.
- རྒྱ་ : nom signifiant "cause".
- དང་ : conjonction de coordination, "et".
- འབྲེལ་པར་ : verbe "être lié", "être connecté" avec la terminaison པར་, répété de la construction précédente.
- བལྟོལ་ : verbe "regarder", "considérer", "observer" à la forme impérative.
- ལོ་ : particule finale assertive ou déclarative.

Traduction littérale du passage complet :

Cependant, à partir de l'existence de l'ignorance, les formations se réalisent manifestement et apparaissent. De même, à partir de l'existence de la naissance, jusqu'à la vieillesse et la mort, [tout] se réalise manifestement et apparaît. Ainsi, il faut considérer l'origine interdépendante interne comme étant liée aux causes.

4. Traduction littéraire

5) La production interdépendante intérieure dépend de causes (suite)

འོན་ཀྱང་མ་རིག་པ་ཡོད་པ་ལས་འདུ་བྱེད་རྣམས་མངོན་པར་འགྲུབ་ཅིང་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་ནས་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་ལས་ཀླ་ཤིའི་བར་དུ་མངོན་པར་འགྲུབ་ཅིང་འབྱུང་བར་འགྱུར་ཉེ། དེ་ལྟར་ན་ནང་གི་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་རྒྱ་དང་འབྲེལ་པར་བལྟོལ། །

Cependant འོན་ཀྱང་, là où l'ignorance མ་རིག་པ་ est présente ཡོད་པ་ se manifesteront མངོན་པར་འགྲུབ་ les formations karmiques འདུ་བྱེད་རྣམས་, et ainsi de suite དེ་བཞིན་དུ་ jusqu'à la naissance སྐྱེ་བ་ dont la présence ཡོད་པ་ implique la manifestation de la vieillesse et de la mort ཀླ་ཤི་. Telle

est དེ་ལྟར་ན་ la relation causale ལྷན་དང་འབྲེལ་པ་ dans la production interdépendante intérieure རང་གི་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་.¹

Cependant, de l'existence de l'ignorance (མ་རིག་ས་, avidyā) résultent la formation et l'apparition des formations (འདུ་བྱེད་, saṃskāra). De même, de l'existence de la naissance (སྐྱེ་བ་, jāti) résultent la formation et l'apparition de la vieillesse et de la mort (རྒྱ་ལོ་, jarāmaṇa). Ainsi, il faut considérer l'origine interdépendante interne (རང་གི་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་, pratītyasamutpāda) comme liée à des causes. ²

---

¹ Traduction Philippe Cornu.

² Autre version avec Claude AI et vérifié par JM.